

Even uw aandacht...

Deze 'smaakmaker' laat u toe kennis te maken met dit werk.

Dit tekstfragment mag niet gebruikt worden voor opvoering. Het mag niet worden gedownload, afgedrukt of verder verspreid.

Indien deze smaakmaker u bevalt, raden we u aan het volledige toneelstuk te ontlenen en te lezen voor u tot de aankoop van boekjes voor opvoering beslist.

Veel leesplezier!

RELATIEF

toneelspel in vier bedrijven

door

Peter de Kemel

1880

Toneelfonds J. Janssens – Antwerpen
2016
Nr. 2217

DE VLASCHAARD

Drama in vier bedrijven

door

FONS DE KONINCK

Naar S. Streuvels

Toneelfonds J. JANSSENS * Antwerpen

1985

(N° 1501)

OPVOERINGSRECHT

Het opvoeringsrecht wordt verkregen na aankoop van tenminste ACHT tekstbrochures bij de uitgever en na betaling van de verschuldigde auteursrechten aan S.A.B.A.M.

Aarlenstraat 75-77

1040 Brussel

Men mag geen gebruik maken van gekregen of gehuurde boekjes.

© 1985 Toneelfonds J. Janssens

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt op enigerlei wijze, zonder voorefgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form, by any means, including mechanical, electronic, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

PERSONAGES:

Boer Vermeulen: 60 jaar

Boerin Barbeke: 55 jaar

Louis

Poortere

Jan] knechten

Schellebelle: meid, 17 jaar

Bruin

Verfleter] vlasopkopers, 50 à 60 jaar

Dokter

Pastoor

Knechtje

Misdienaar (d)

Figuranten: mannen, vrouwen, kinderen

DEKORS:

Boeren huiskamer

Vlasakker

Slaapkamer van Louis

E E R S T E B E D R I J F .

DEKOR:

Oude-rijke woon-eetkamer van de Vermeulens. Achteraan uitgangsdeur met daarnaast een venster. Rechts, keukendeur met open boerenhaard. Links eetkast, tafel met bank er achter en enkele stoelen of andere passende rekvisieten.

Wanneer het doek opgaat zit Barbele in een zetel naast de haard te naaien. Louis en Poortere komen binnen langs de ingangsdeur achteraan. 't Is palmzondag, halve werkkledij gekleed. Louis en Poortere gaan aan tafel zitten.

BARBELE: Ah, gij zijt daar. Ik dacht al dat ik met mijn eten ging blijven zitten. Is vader er nog niet? En Jan den boefer?

LOUIS: Vader zal direct gaan komen, moeder. En Jan, 't is zondag hé. Dat kan nog wat duren.

POORTERE: Ja, maar eens dat het tijd is om te eten, blijft hij over 't algemeen niet lang weg, hé boerin.

BARBELE: Ja, 't is waar, ik zal zijn eten maar niet te ver weg-zetten. Hoe zit het, gaat ge nu al eten of wacht ge eerst nog op vader?

LOUIS: Vader kan nog een poosje wegblijven, moeder. We zullen maar direct beginnen.

POORTERE: Jaja, liefst, want ik zie ze vliegen.

(Moeder bedient de 2 jongens: Pap uit een papteil)

BARBELE: En is er geen nieuws? Want als ik er niet naar vraag, zult ge me toch niets zeggen, nietwaar?

LOUIS: Jaja, er is zeker nieuws (enerverend.) Dat om mee te schreeuwen is, moeder.

BARBELE: Dat om te schreeuwen is? Wat is er om mee te schreeuwen?

LOUIS: Ge weet gij wel wat, moeder. En als ik het niet gezegd had! 't Enige wat er nu nog zou mankeren is dat hij zei dat het de fout is van de zaaiër.

BARBELE: Over wat zijt ge nu bezig, Louis ?

LOUIS: Maar moeder, van de vlaschaard nietwaar, van wat zou ik anders bezig zijn ? Als ge die kouters rondgaat, triestig is het. Een mislukking is het, een mislukking op grote schaal, geloof het maar.

POORTERE: Dat zou ik nu toch zo niet zeggen, hoor Louis.

LOUIS: Ah maar toe, Poortere. Verschaeve is de zijnen al aan 't wieden, en den onzen is nog maar aan 't uitkomen. 't Beste dat wij kunnen doen is alles uitrijden en bieten planten.

POORTERE: Ja maar Louis, ge moet niet overdrijven. Ik geef toe dat we beter gewend zijn, maar ge weet toch niet wat voor weer er op komst is.

LOUIS: Die van Verschaeve, en Sobries, dat zijn vlaschaards.

POORTERE: Verschaeve surtout. Dat is een lust om te zien, boerin. Ne gelijke groei, gepast gezaaid, zonder één plekje brand. Vanaf dat ik al vlas weet groeien, heb ik zoiets nog nooit gezien.

BARBELE: En Verroken, hoe zit het met die zijn vlas ?

LOUIS: Verroken zijn veld is wat te mager.

POORTERE: Ja, maar dat komt met al die chemiek hé Louis. Verroken moet altijd iets speciaals doen : "vooruitstrevend zijn" noemt hij dat. Ik ben eens kurieus of hij volgend jaar ook nog zo vooruitstrevend zal zijn.

LOUIS: 't Is in elk geval beter dan de onzen, Poortere. Zoveel reden van klappen hebben wij niet.

(Jan den boefer komt op, lichtjes "plezant")

BARBELE: Ah Jan, zijt ge daar ?

POORTERE: Juist op tijd voor 't eten ! Wat heb ik gezegd boerin ?

JAN: Hoor ne keer, hoor ne keer. Ze moeten toch allemaal geen kwartier op voorhand al zitten te watertanden hé, zoals gij.

BARBELE: Maar Jan, ge moet u dat niet aantrekken, dat is maar om u te treiteren. Zet u gauw aan tafel, zie, en eet.

JAN: Niet te veel boerin, want ik heb niet veel honger, verstaat ge ?

POORTERE: We verstaan dat zeker, waar den brouwer is, moet den bakker niet zijn hé Jan !

JAN: Ja, dat is juist Poortere (grijnzend), maar met ne keer onder de mensen te komen, hoort ge toch van tijd iets zeggen, dat

ge anders nooit zoudt horen, hé Poortere !

POORTERE: Ja ? Wat hebt gij horen zeggen Jan ? (zeer nieuwsgierig)

JAN: Zie nu ne keer; zie nu ne keer. Mijnheer is ineens zo vriendelijk !

POORTERE: Alé toe, doe niet onnozel en zeg het !

JAN: Wacht, eerst wat eten. (tergend traag)

Awel, ik heb horen zeggen, dat Legijn - verdomme dat was heet, awel, dat Legijn zijn hof gaat verkopen.

POORTERE: Wablieft ? Toe, gij zijt aan 't zeveren. Nu geloof ik toch dat ge wat te veel jenever op hebt, Jan.

JAN: Denkt ge nu echt dat ik niet meer weet wat ik zeg ! Neenee, neenee, 't is juist. Legijn gaat zijn hof verkopen !

BARBELE: En waarom ?

JAN: 't Fijne weet ik er natuurlijk niet van, maar... Ruzie met de zoon, naar 't schijnt. Ze kwamen de laatste tijd niet goed meer overeen.

POORTERE: Jaja, dat kan gebeuren. 't Is al meer dan eens gebeurd.

BARBELE: En zo ineens ?

JAN: Als ge Legijn een beetje kent, boerin, moet ge daar toch niet van verschieten.

BARBELE: Awel ba, neen. Tegenwoordig moet je van niets meer verschieten 't Is toch wreed. Zo een schoon doennik.

POORTERE: Maar is dat echt waar Jan ?

JAN: Ja maar zeg, ga het hem vragen als ge me niet gelooft ! (Stil) En zo ne schonen vlaschaard staan hebben hé boerin.

A propos jongens den onzen staat wat magerkens, vindt ge het ook niet ?

POORTERE: Is dat ook nieuws dat ge in 't café horen zeggen hebt, Jan ?

JAN: Neen, er is niemand die daarover gesproken heeft, en het is dan juist, dat 't niet deugt. Maar hoe zou dat toch komen, Louis ?

LOUIS: (recht) Hoe dat komt ? Moet ge daarvoor zolang boerenknecht zijn om dat niet te weten ? Gij weet goed genoeg hoe het komt. Iedereen weet hier hoe dat komt. Maar er is geen ene die 't zal durven zeggen.

BARBELE: 't Is al goed Louis, zwijg maar. Straks komt vader binnen en maakt gij hem kwaad.

LOUIS: 't Is altijd hetzelfde moeder. Moogt ge in dit huis dan

nooit eens de waarheid zeggen ?

BARBELE: Louis, ik verbied u van zo tegen mij te spreken. Een beetje meer respect.

LOUIS: Respect, respect. Gij weet toch nog heel goed moeder, hoe hij reageerde toen ik hem in maart vroeg waar we het vlas gingen zaaien. Jan en Poortere waren er ook bij. "Het lijnzaad ligt waar het ligt en laat het liggen". (Doet vader Vermeulen na.) Precies of ik er geen zaken mee had. Is dat respect ?

BARBELE: Gij weet toch Louis dat vader zo is, en dat gij noch ik of iemand hem nog zullen veranderen. Trouwens, denkt gij nu werkelijk dat uw vader ook niet ziet dat zijn vlaschaard één van de minste van de streek is. Hij heeft toch ook ogen in zijn kop. En niemand van ons zal er meer last van hebben dan hij zelf, ge kunt er zeker van zijn !

LOUIS: (Luisterde a.h.w. niet) 't Zelfde met de plaats waar dat wij gingen zaaien. Ieder van ons was er van overtuigd dat 't vlas op de drooggemaakten kouter zou gezaaid worden. Eerst al die kosten gedaan en die moeite om die kanaalbuizen daar te leggen en als 't puntje bij paaltje kwam, dan zonder boe of ba: " 't vlas moet op de hoogkouter gezaaid worden !" En dan mochten wij redetwisten zoveel we wilden: "Op de hoogkouter en daarmee basta !" Punt ! gedaan. Awel, 't staat nu op de hoogkouter, ga er nu eens naar zien. Maar hij heeft toch zijn goesting gedaan.

POORTERE: Ja, ik geloof toch ook dat den boer een beetje zijn kop uitgewerkt heeft.

JAN: Ja, Poortere, als hij eenmaal zijn zinnen op iets gezet heeft, dan is er niets meer aan te doen. Dat heeft voordelen, maar ook nadelen.

BARBELE: Een boer die begint te twijfelen of te wankelen is een boer die achteruit gaat en ten onder gaat, daar moet ge ook rekening mee houden.

LOUIS: Ja, dat is zeker moeder. Maar dat wil toch niet zeggen dat, als ze u langs alle kanten proberen te overtuigen om 't vlas op de laagkouter te zaaien, ge dan juist en alleen daarom het op de hoogkouter moet zaaien !

BARBELE: Uw vader zal nog wel andere redenen gehad hebben zeker, om daar 't vlas te zaaien, denkt gij ook niet Louis ?

LOUIS: Ja ? En welke dan ? 't Is nu toch duidelijk gebleken zeker.

BARBELE: Ja ? En hoe dan ? 't Is nog altijd geen slijting hé Louis. Zijt gij daar zo zeker van dat het een mislukking wordt ?

LOUIS: Maar moeder toch, op die manier kunt ge doorpraten. Gaat er eens naar zien, dan zult ge genoeg weten.

(Terwijl deze 4 in gesprek waren, hebben Louis, Poortere en Jan gegeten, nadat ze een kruis hadden gemaakt. Ze zijn nu klaar en maken zich weer een kruisteken. Boer Vermeulen, een kloeke, flink gebouwd zestiger komt binnen en gaat traag aan tafel. De anderen zwijgen, niet op hun gemak.)

VERMEULEN: (vest uit - kapstok - tafel, tegen Louis na een poosje) Die bieten die nog in de stierstal liggen, die kunt ge nu voederen. En Jan en Poortere, kunnen beginnen met wat ijzerslakken op de zuurse weiden te strooien morgenvroeg. En hebt ge uwen toer al gemaakt ?

ALLEN: Neen.

VERMEULEN: (iets strenger) Awel ga dan. 't Is niet omdat het zondag is dat dat niet moet gebeuren. (alle drie recht en buiten)

BARBELE: (na een poosje) Moet ge dat nu op zo een manier zeggen tegen Louis, als Jan en Poortere daar bijzitten ? (Ondertussen schept Barbele het eten op voor Vermeulen)

VERMUELEN: (zwijgt)

BARBELE: Moet ge eens wat weten, Vermeulen ? 't Schijnt dat Legijns hof verkocht wordt ?

VERMUELEN: (Kijkt op en zegt:) Ja ?

BARBELE: Kweddeling met de zoon naar 't schijnt. Jan den boefer is daarmee naar huis gekomen. Anders weet ik er ook nog niets van. (Stilte, moeder neemt een jonge-meisjesjurk en begint te naaien bij een petroleumlamp)

VERMUELEN: Zeg vrouw, hebt ge al aan de wiedsters gedacht ?

BARBELE: Ja, maar de jongens zeggen daar dat het.....

VERMEULEN: De jongens, de jongens ! Wat verstand hebben die daarvan ? Zwetsers zijn het, zwetsers en domme praters. Trouwens wie boert er hier, ik of de jongens ?

BARBELE: Gij weet nog niet wat zij gezegd hebben of ge moet uw stem al verheffen.

VERMEULEN: Dat zij maar wachten. Wat klappen ze nu al van vrucht of van stand. Wat is er aan te verleggen ? Dat ze wachten en 't den tijd laten om boven te komen. Dat ze wachten tot ze zien wat

het weer wil en dat ze dan klappen wie 't schoonste vlas zal hebben.

BARBELE: Ja, 't is al goed, 't is al goed. In plaats van u zo kwaad te maken zoudt ge beter content zijn dat ge zulke mensen rond u hebt die zo bezorgd zijn voor de vruchten. Zij hebben er niets mee.....

VERMEULEN: Ah ik zou moeten content zijn. En waarom zou ik moeten content zijn ? Omdat Louis al heel de tijd zit te wachten op één of anderen tegenslag van mijnentwege. En waarom ? Om mij te kunnen verdrijven ! Om zelf baas te kunnen spelen op het hof.

BARBELE: Maar Vermeulen, dat moogt ge toch niet zeggen van onze Louis. Hij is altijd gedienstig en doet al wat ge hem kommandeert.

VERMEULEN: Ah dat moet ge geloven ! Ge zegt mij daar zelf wat dat er op Legijns hof gebeurd is. Maar ik ga mij niet in een hoek laten duwen om daarna 't boeltjen te moeten verkopen. 't Is overal 't zelfde vrouw: Als de jongeren denken dat ze groot zijn, dan kunt g'er gene weg nie meer mee.

BARBELE: Maar onze Louis toch niet Vermeulen !

VERMEULEN: Onze Louis zowel als die andere. Ge ziet het wel: voor een beetje verachtering van de vlaschaard schreeuwt en roept hij: alles is verloren. Als het aan hem lag, hij zou hem uitrijden. Maar ge zult zien, 't zal wel ne vlaschaard worden.

BARBELE: Een vlaschaard zal het misschien wel worden, maar schoon vlas zal het geen geval zijn.

VERMEULEN: Niet schoon ? Wie zegt dat ? En waarom niet ?

BARBELE: Hij is van twee drie voortgangen. Dat ziet nu toch iedereen.

VERMEULEN: Dat zal eruit groeien. Dat groeit uit. Binnen een maand is hij zo effen als een water.

BARBELE: En heeft hij al de andere vlaschaards van eerste voortgang ingehaald zeker ? We kennen dat uitgroeien. Zie maar naar Verschaevens en Sobries vlas. Dat zijn vlasschaards. Waarom wilt ge toch altijd een welbekende waarheid bestrijden. We staan aan de staart dit jaar en bluffen moeten wij niet. De wiedzters zitten al in Verschaevens vlas en 't onze is nog aan het uitkomen. De jongens hebben gelijk.

VERMEULEN: Jaja, trekt maar partij voor hen. Dat is 't gemakkelijkst. Dan zijt ge de goei. Maar als ge werkt en wroet en hen hard maakt om de slagen van het leven op te vangen, dan deugt

ge niet.

BARBELE: Ah ! maar Vermeulen, wat heeft dat daarmee nu te maken ?

VERMEULEN: Och, verdomme, zwijgt maar. 'k Ben uw schijnheiligheid beu. Tegen mij over de jongens en achter mijne rug over mij. 't Is niets dan uw fout dat 't werkvolk moeilijk doet !

Maar ik heb u door zulle, ik heb u door. Als gij denkt van baas te spelen op 't hof tesamen met die nietsnut van ne zoon van mij, awel dan hebt ge het verkeerd voor. (Wordt steeds kwader.)

BARBELE: (Begint bijna te wenen.) Nog een geluk dat ge uw koleire nog van tijd op mij kunt afreageren.

VERMEULEN: Eh godomme, zal 't niet waar zijn zeker ? Denkt ge dat ik geen ogen op mijne kop heb ? Overal wordt er hier achter mij gekonkelfoed en gebabbeld.

BARBELE: In plaats van U kwaad te maken zoudt ge U beter eens afvragen hoe dat dat zou komen.

VERMEULEN: Hoe dat dat zou komen ? (Zeer kwaad) Ik zeg het U juist hoe dat het komt. Houdt u liever bezig met uw twee snelle dochters in plaats van met de boerderij en 't werkvolk. Ik ken ze begot niet meer. Gij maakt er verdomme snobjuffers van dat het een schande is voor nen boer.

BARBELE: Waarom ? Omdat ze op kostschool een goede opvoeding krijgen ? 't Zijn nu toch geen tijden meer zoals voor veertig jaar.

VERMEULEN: Nee 't, 't is niet meer zoals voor veertig jaar. Maar ze zouden dan toch wat dankbaarder mogen zijn, als wij ervoor zorgen dat ze zo degelijke opvoeding krijgen. Ik en herken ze begot niet meer. Ik durf niet goed mijn mond opendoen, in hun bijzijn, zover is 't gekomen. Dat komt hier met Pasen drie weken in verlof, en in plaats van een beetje hulp 't hebben op 't hof of in 't huishouden, neje, dat is hun te min geworden ! In de pronkkamer voor de spiegel staan giechelen en lullen ja, en kennisjes uitnodigen, terwijl dat wij ons krom werken ! 't Is hen te min godomme om tegen ons op een serieuze manier te spreken. En als ze dan eens opengaan, dan is 't van: "Dat zou moeten veranderd worden en dat, want dat is toch niet goed hé moeder, en dat ook niet, want eens dat wij hier komen zou dat toch ook moeten veranderd worden". (Herhaalt deze woorden van die "snobjuffers" op een freule manier.) Eens ! Want ge moet niet

denken dat het zo zal zijn als ze thuisblijven zullen.

"Die goede opvoeding duurt nog een tijdje zullen moeder en vader !"
 Dat het allemaal geld kost, dat zijn hun zaken niet. Vader moet
 maar afdokken. "Dat is toch normaal ! !" (bonkt op tafel) 'k Ben
 die goddommelijken boel hier beu ! Ze zijn op die drie weken niet
 eens in 'n stal geweest ! ! Maar kunnen ze wel ? die suffe pis-
 kousen, met al die frullen aan hun rokken. (Tot Barbele) Ge zoudt
 er beter aan doen van kloefen gereed te zetten tegen ze thuis-
 komen, of zijn hun voeten te fijn geworden misschien.

BARBELE: Maar Vermeulen, als ze thuisblijven zullen ze wel aan
 't werk gaan, ge zult wel zien. 't Is allemaal zo erg niet. Gij
 roept altijd al luid op voorhand.

VERMEULEN: Ah ik roep altijd te luid. Trekt er maar partij voor,
 juist gelijk als dat ge partij trekt voor Louis en 't werkvolk.
 Maar 't zal op uwen eigen kop terecht komen ! Zorg maar dat ge
 voor elk een baron gereed houdt tegen dat ze geleerd zijn. Ze
 zijn zo weer weg 't Werk moet door vreemden verricht worden. In
 plaats van wat hulp van hunne kant zijt gij nog bezig om wat prul-
 len te maken voor die trutten.

BARBELE: Ah zo, gij zoudt uw kinders in de wereld sturen zonder
 fatsoen of geleerdheid. Gij zijt in alles een half eeuw tenachter.

VERMEULEN: Watte godomme ! ! Ik heb het niet zo hoog in mijnen
 bol als gij of uw dochters. Als dat een halve eeuw tenachter is
 dan dan hebt ge gelijk. Maar we zullen zien wie er het verst mee
 zal komen. Ik zie ze al lopen met een melkemmer over de messing.

BARBELE: Er zal zeker wel iets anders te doen zijn voor hen.

VERMEULEN: 'n Ander bezigheid ? Futteren aan lintjes en strikskes
 misschien. Maar niet op mijnen hof. Werken gaan ze doen godomme.
 Werken, gelijk dat dat ik bij mij thuis gezien heb en gij ook !

BARBELE: Hoor nu eens ! Gij zoudt den eersten zijn die 't niet
 zou toelaten. En wat meer is, niet waar: Met Louis doet gij wat
 ge wilt, hij is den uwen. Maar de meisjes zijn de mijne: Louisa
 en Anna houd ik in huis.

VERMEULEN: (Ietwat verrast - op hoge toon dan.) Hawel ja godom-
 me, 't zijn de uwe. Dat zijn de mijn niet ook. Ze zijn waarachtig
 beschaamd dat ze van nen boer zijn. Zet ze in een glazen kastje
 tussen twee kandelaars. Maar al wie op mijn hof woont moet werken.
 "Uw" dochters gaan mee met 't volk naar 't veld, en in de stal